

Підсумовуючи сказане, можна стверджувати, що під адміністративним ресурсом, з одного боку, можна розуміти здатність влади впливати на політичний процес, виконувати свої функції. У цьому разі адміністративний ресурс набуває позитивне значення, притаманний всім демократичним країнам.

З іншого боку, адміністративний ресурс – це незаконний вплив влади на виборчий процес, що є аномальним явищем у демократичній державі. Тому з ним потрібно боротися, протидіяти йому.

Оскільки з плином часу адміністративний ресурс відіграє щораз більшу роль у політичному житті України, набуває все нових форм прояву, то існують непогані **перспективи подальших досліджень** у цій площині.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баликов С. *Передвиборна арифметика в Україні: з адмінресурсом два на два завжди п'ять*. URL: <http://www.ukipr.kiev.ua/ukrainian/epicenter/14/006.html>.
2. Дуда А. *Адміністративний ресурс як фактор політичної боротьби на парламентських виборах 2002 року*. URL: <http://www.spa.org.ua/vis/1/3.html>.
3. *Звіт за результатами фокус-групового дослідження "Використання "адміністративного ресурсу" під час виборчої кампанії 2002 року"*. URL: <http://www.ucipr.kiev.ua/ukrainian/adminresurs/002.html>.
4. *Знайомтесь – "Адміністративний ресурс"*. URL: <http://www.ukipr.kiev.ua/ukrainian/adminresurs/001.html>.
5. Малкин Е., Сучков Е. *Основы избирательных технологий*, 2002.
6. Стоякін В. *Адміністративний ресурс у виборчих кампаніях* // День, 9 серпня 2001 р.
7. Хмара С. *Опозиційний рух не захлиснувся – він іде на вибори* // Україна Молода, 6 листопада 2001 р.
8. *Що таке адміністративний ресурс? (Запитання "Дня")* // День, 9 серпня 2001 р.

Турчин Ярина

Національний університет "Львівська політехніка"

ДЕРЖАВОТВОРЧІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ У ТЕОРЕТИЧНІЙ СПАДЩИНІ С. ШЕЛУХІНА

© Турчин Я., 2004

Проаналізовано праці відомого українського громадсько-політичного діяча, вченого, правознавця кінця XIX – початку XX ст. С. Шелухіна. На основі досліджуваного матеріалу виділено основні складові української національної ідеї: мова, релігія та право, які відіграють консолідуючу роль у відновленні української державності. Показано, що чинники єдності нації не можуть бути однотипними, а перебувають у внутрішній духовній єдності і солідарності.

The works of the famous Ukrainian statesman, the scientist, the lawyer at the close of the XIX century and at the beginning of the XX century S.Sheluhin have been analyzed. On the basis of the research material the main components of the Ukrainian national idea are marked out. They are language, religion and law, they play a consolidating role in the process of restoration of the Ukrainian state. It is shown that the things which unite the nation can not be of the same type but are in the inner spiritual unity and solidarity.

Постановка та актуальність проблеми. Динаміка суспільно-політичних процесів в Україні стимулює пошук перспективних шляхів зміцнення власної державності та утворення її позицій у міжнародному співтоваристві. Особливу роль у цьому відіграє національна ідея, яка єднає всі прошарки суспільства і створює сприятливі умови для його розвитку. Без консолідуючої національної ідеї неможливе становлення та розбудова сучасної держави, адже вона є потужним чинником забезпечення економічного, політичного, культурного та соціального прогресу. Аналізуючи сучасний стан державотворення в Україні, член-кореспон-

дент НАН України, народний депутат О. Білорус у цьому контексті зазначає: “Національна ідея мобілізує націю. А у випадку, коли її не знайдено її місце займає той чи той сурогат, пов’язаний з граничним прагматизмом, принципом наживи, збагаченням за рахунок інших і цинізмом в усіх сферах життя суспільства, – явище, яке є сьогодні чи не найбільшою загрозою для української нації та національних інтересів України” [6].

Розуміння того, що без внутрішньої єдності нації сповільнюються державотворчі процеси в Україні, постійно зростає. Представники різних політичних сил України все більше усвідомлюють, що основна роль національної ідеї – це консолідація українського народу на шляху відбудови власної державності. Вчені, громадсько-політичні діячі намагаються визначити основні чинники, які впливають на єдність нації та шукають ефективні шляхи для реалізації. Особливо актуальними у цьому контексті є наукові розробки тих вітчизняних дослідників, які вказану проблему досліджували раніше.

Виклад основного матеріалу. Помітне місце серед дослідників української національної ідеї займає відомий український громадсько-політичний діяч кінця XIX – початку XX ст., вчений, один із основоположників народницького напрямку в українській політології – С. Шелухін. Вже з 1905 року він стає активним учасником українського національного руху, а у 1917 році обирається до складу Центральної Ради, де очолює позапартійну фракцію самостійників. С. Шелухін двічі займає посаду міністра юстиції – в урядах В. Голубовича та В. Чехівського, стає членом державного сенату за гетьманського уряду, призначається головою української делегації на мирних переговорах з Радянською Росією в 1918 році та членом делегації від УНР на Паризьку мирну конференцію. У 1921 році С. Шелухін переїхав до Праги, де викладав кримінальне право і політичну історію України в Українському вільному університеті та Українському педагогічному інституті ім. М. Драгоманова [2, с.1084; 5, с.901 – 902]. За цей період він підготував понад сто ґрунтовних праць з різних галузей наукового знання: права, історії, філології.

Керуючись власним досвідом, як учасник подій національно-визвольних змагань українського народу за незалежність, С. Шелухін зробив чималий внесок у вивчення проблем політичного розвитку України. Спираючись на власну державотворчу практику, він переконується, що “соборність нації є передумовою державності” [ф.3695, оп. 1, спр. 39, арк.129]. Значну увагу в своїх наукових працях вчений надавав питанню консолідації українського народу в єдину національну силу, шукав основні чинники та шляхи реалізації цього важливого для України суспільно-політичного процесу.

Ступінь вивчення проблеми. Незважаючи на значну державотворчу вагу, праці С. Шелухіна в Україні тривалий час замовчувалися та перебували у фондах спеціального зберігання, а, значить, були недоступними для науковців і широкого кола читачів. Одним із перших вітчизняних науковців, хто почав досліджувати суспільно-політичні погляди С. Шелухіна в умовах незалежності, став В. Потульницький. Але у своїх працях він розглядав їх на тлі загальнішої тематики [7]. Тому сьогодні інформацію про життя та діяльність вченого містить лише довідкова література різного роду [2, 3]. Серйозні наукові дослідження теоретичної спадщини С. Шелухіна відсутні як в Україні, так і за її межами.

Зважаючи на актуальність та недостатню вивченість проблеми, автор **поставив за мету:** 1) виділити державотворчі аспекти української національної ідеї у працях С. Шелухіна; 2) проаналізувати можливі шляхи їх реалізації; 3) довести, що погляди вченого залишаються актуальними, а їхнє визнання та застосування сприятиме консолідації української нації в практиці сучасного державного будівництва.

С. Шелухін неодноразово висловлював думку про те, що українцям необхідно працювати над проблемою обґрунтування ідеології соборності, шукати шляхи для її реалізації: “щиро робити все, що веде до Соборности, і нищити все, що розбиває й руйнує Українську Соборність” [ф. 3695, оп. 1, спр. 39, арк. 273]. На його думку, для досягнення соборності, насамперед, необхідна єдність української нації у своїх намаганнях відбудувати власну державність. “Нація єдина тільки тоді, – підкреслює вчений, – коли має одну душу, одну психологію, одну духовну культуру. Єдина нація не може мати двох душ, а значить і двох психологій, як і окрема здорова людина. Коли дві душі, дві народні совісті, дві психології, то вже два й народи, дві й нації” [17]. Основними чинниками єдності українського народу С. Шелухін вважав мову, право та релігію. Вони, наголошує він, не повинні бути однотипними, але повинні перебувати у внутрішній

духовній єдності і солідарності. У державі, на думку вченого, повинна існувати одна національна мова. Оскільки Україна – однонаціональна держава з українською народністю, то й державною мовою може бути лише українська [11]. “Українська державна мова, – констатує він, – це символ української державності, символ визволення України з під російської неволі, ознака української народності...” [13].

С. Шелухін був засновником та активним діячем одеської “Просвіти”, яка розвивала й пропагувала українську мову. Він був автором першого юридично аргументованого українського меморандуму (січень 1905 р.), в якому відстоювались права української мови. Очевидно, що з наукового погляду нашу мову, ще тоді наголошував він, потрібно називати не малоросійською, а українською. Посилаючись на юридичну частину меморандуму, Академія наук у Петербурзі змушена була визнати, що українське населення має повне право вживати рідну мову та використовувати її в видавничій справі. Зазначений документ відіграв значну роль у вирішенні питання про правовий статус української мови.

У серпні 1908 р. в Чернігові відбувся XIV Всеросійський з’їзд археологів. Представники одеської “Просвіти”, учасники з’їзду, підготували свої наукові доповіді українською мовою. Вони були переконані в тому, що українські вчені, делегати наукового з’їзду, відкриють тим самим шлях українській мові до російських наукових кіл та затвердять її статус як “української”. У своїй доповіді на з’їзді С. Шелухін висвітлив питання про походження назви “Україна” та українські похоронні плачі. Його виступ українською мовою створив певний прецедент: графиня Уварова, голова з’їзду, пригрозила доповідачеві скандалом, однак натомість вчений здобув овації. А цитований ним плач матері-українки за донькою (у контексті паралелей між стилем українських та російських похоронних плачів) розчулив навіть одного із ініціаторів скандалу. Прикрим був той факт, що на з’їзді виступали українською мовою представники самостійницького блока, а бойкотували її автономісти. В київській “Раді” доповідачів з Одеси піддали жорсткій критиці. Це свідчило про те, наголошує С. Шелухін, що “серед українського громадянства народжувалася вже в 1908 р. претенсія на диктатуру й отаманію, хоч говорилося про демократизм” [23, с. 31].

На його думку, знання української мови є вкрай важливим для тлумачення терміна “Україна”. С. Шелухін доводить, що назва “Україна” походить від слова “вкраїна”, яке означає окрему територію, заселену певною народністю. Це слово не могло і не може бути назвою окраїни чи прикордоння ані Польщі, ані Росії. Тому претензії українців на власну державність, зазначає вчений, є цілком правомірними та обґрунтованими.

У період національно-визвольних змагань 1917 – 1920 рр., особливо під час відступу з України більшовиків, українська мова зразу ж почала сприйматися як державна та розширилась сфера її застосування. Проте, вказує С. Шелухін, “централісти та русифікатори” залишилися незадоволені таким становищем: “...проти української мови почалися всякі підкопи, як проти видимої національної ознаки української державної самостійності” [11]. Вказана ситуація виразно засвідчувала, що тиск проти застосування української мови посилювався одночасно із поширенням антиукраїнської пропаганди. Намагаючись поглинути Україну, російське більшовицьке керівництво використовувало для цього різноманітні методи, підкреслює С. Шелухін. Воно фінансувало в Україні страйки, заколоти, створювало організації антиукраїнського спрямування.

Неодноразово він звертав увагу на те, що навіть галицька інтелігенція сповільнювала консолідацію української нації через своє ставлення до мови. Вона, на його думку, “замішала до української мови стільки елементів церковно-слов’янських, латинських, німецьких, польських і від москвофілів ще й московських, що утворила далеку від української мови змішану, яку Наддніпрянці називали “язичієм” ” [18]. Проте кращі галицькі письменники і вчені, на його думку, зуміли подолати сепаратизм у мові, поєднавши літературний та науковий стиль. Загально визнані твори І. Франка, О. Кобилянської, В. Стефаника вказали своїм землякам шлях до Соборності настільки виразно, що його сприйняла значна кількість галичан [7].

Одночасно С. Шелухін негативно ставився до запровадження російської мови в судових установах: “Такий суд, слугує не правді і справедливості, а політиці. Яка вже там правда і справедливість, коли великорос може звертатись до суду своєю мовою, а українець ні!” [19]. Зазначені дії суду вчений визнав неприйнятними для чинного законодавства та загальноприйнятих правових норм. Революція, зазначає він, скасувала деспотичні закони царського ладу, які російську мову називали державною і панівною.

Стан української мови в умовах УНР й надалі залишався невизначеним. Вчений добре усвідомлював, що для позитивного перебігу державотворчих процесів потрібно якнайшвидше прийняти закон про мову. Займаючи високі державні посади, він запропонував власну редакцію цього законопроекту: українська мова в Україні повинна вважатися державною, офіційною в усіх військових, урядових та громадських установах. Приватні особи можуть звертатися до них рідною мовою лише якщо нею користується не менше ніж 5 % населення України [15]. Окремим пунктом в ньому потрібно гарантувати права національних меншостей в Україні. Досить актуальними є його думки про те, що “українська мова як державна повинна бути обов’язковою для всіх урядовців і для всіх урядових установ. Коли хто не знає української мови, як хоче служити в українській державі, мусить вивчитись державної мови” [12].

Прикро усвідомлювати, що частина сучасної політичної еліти намагається спекулювати державним статусом української мови. В час передвиборчих баталій, задля підвищення власного рейтингу вони наголошують на необхідності надання російській мові статусу державної. За результатами опитувань, які проводив Український центр економічних і політичних досліджень імені О. Разумкова, про співіснування російської і української мови в Україні отримано такі дані:

	Південь	Центр	Захід	Схід
1) Українська повинна бути єдиною державною і офіційною мовою, російська може використовуватись на побутовому рівні і як мова інших національних меншин	14,0	44,3	74,0	17,7
2) Українська повинна бути державною мовою, російська може бути офіційною в деяких регіонах України	25,8	20,6	16,3	18,4
3) Обидві мови повинні бути державними мовами в Україні	53,5	30,2	7,9	55,3
4) Російська повинна бути державною мовою, українська може бути офіційною в деяких регіонах України	1,7	1,	0,3	5,4
5) Російська повинна бути єдиною державною і офіційною мовою в Україні, українська може використовуватися на побутовому рівні [8]	3,0	0,2	–	1,6

Виконані дослідження переконливо свідчать: необхідно зміцнити позиції української мови в Україні. Державна політика щодо національної мови повинна бути більш цілеспрямованою та жорсткою, як, наприклад, в країнах Прибалтики. Лише у такому разі ми можемо очікувати бажаних результатів. В іншому випадку, а на це звертав увагу С. Шелухін, українська ідея не зможе стати чинником консолідації українського суспільства.

Для аналізу правової системи України С. Шелухін використав власний юридичний досвід, оскільки сам брав активну участь у правовому житті держави. Після закінчення університету він працював слідчим суддею, згодом – прокурором, почесним суддею та членом окружного суду в Одесі. В 1918 р. одеська адвокатура, вища прокуратура й магістратура за сумлінне виконання обов’язків нагородила його чином генерала, золотою медаллю і альбомом з емблемою, яка символізувала вірність законності і національній ідеї. Близько десяти років С. Шелухін викладав право у трьох одеських гімназіях, читав лекції з правознавства кандидатам на судові посади для кращої підготовки після університетських студій [9]. Обіймаючи посаду міністра

судових справ (лютий–квітень 1918 р.), він, фактично, перший організував Міністерство судових справ, відновив судовий апарат в регіонах, об'єднав різні види судів (комерційні, військові тощо) в один, відповідно до тогочасних вимог. У серпні 1918 року його було призначено сенатором цивільного Генерального суду Державного сенату. В своїй праці “Історія України в 1917 – 1923 рр.” В. Дорошенко зазначає, що тогочасний Державний сенат України “скупчив у своїх рядах цвіт юридичної думки і практики колишньої Російської Імперії” [3, 2, с.375].

Керуючись історичними даними, С. Шелухін вказує, що до 1842 року в Україні вважалося дійсним українське писане і звичаєве право. А вже після 1842 року в більшості регіонів України було введено російське законодавство, яке було “переповнене рецепціями західно-європейського та українського права” [17]. Це дає підстави стверджувати, що український народ не лише не втратив власного національного правового думання, а й зберіг свої національні правові традиції, розвивав своє національне правове думання.

В Галичині, зазначає дослідник, замість українського права в 1435 році був введений польський “Вісліцкий статут”, а у 1797 році Австрія запровадила німецьке законодавство, яке було чуже українській національній психології. “Се право було таке відстале, – констатує він, – що Германія покинула його основи і утворила нові, а Австрія душила правове життя Галичан своїм правом аж до останніх днів” [17]. Повна правова єдність можлива лише за умови відродження і поступової активізації функцій українського національного права в Галичині.

На думку С. Шелухіна, суспільно-політичне життя держави може базуватися виключно на національній правосвідомості. Національне право – це витвір народу та його інтелігенції. Воно лежить в основі всього національного і соціального життя [17]. “Без права не існує соціального життя, – підкреслює він, – і коли норми для нього творить не національна, а чужа думка, то народ і нація в цій справі живе не своїм, а чужим розумом і керується чужою волею” [ф.3695, оп.1, спр.39, арк.275].

Форма державного устрою повинна базуватись на правових нормах, підпорядкованих державним структурам. Це – своєрідний гарант захисту прав і свободи особи в державі. С. Шелухін повністю погоджувався з Леоном Буржуа, який у 1909 р. запропонував власну формулу гармонійного співіснування міжнародного, державного та соціального життя. Він виступив проти панування насильства над правом: “Немає гармонії життя без ладу, немає ладу без миру, немає миру без свободи, немає свободи без права і справедливості, для всіх права повинні бути рівними, а обов’язки взаємними” [23, с.8]. Існування права є основою державного, соціального і особистого життя, культури й цивілізації. Саму державу як правове явище можна вважати відповідною до загальноприйнятих норм лише якщо вона є правовою державою. Право є свободою того, кому належить.

В процесі національно-визвольних змагань 1917 – 1921 рр., підкреслює науковець, український народ повинен чітко орієнтуватися в своїх правах і їх основах. Лише тоді можна переконливо аргументувати та формулювати легітимність українського руху до відродження. Український народ, як і всі інші, має право на суверенітет і на роль повноправного суб’єкта міжнародного права. Національно-визвольний рух українського народу – це рух за право, а не проти чужого права. Це рух за свої права і в межах власного права, тому він відповідає всім правовим нормам. Де існує право на самостійність та незалежність, мови про сепаратизм бути не може. У такому разі немає порушення чужого монополізованого “права на єдність”, тому й вимагати єдності ніхто не має права. Чіткого правового обґрунтування вимагають Переяславський договір 1654 р. та зречення царя від престолу у 1917 р., які підтверджують право українського народу на власну державність.

Правова держава повинна спиратись на дипломатію права, а не на дипломатію грубої сили. Застосування сили – це підпорядкований праву засіб проти правопорушників. Тому право визнає необхідним суд, армію, внутрішні органи правопорядку для підтримання стабільності суспільно-політичного устрою держави. Авторитет права є вищим за вказані інстанції, а неправомірне застосування грубої сили є злочином. Зокрема, Ліга Націй почала втрачати свій авторитет з того моменту, коли визнала панування грубої сили над правом та вимогами моралі. Ще жодний скривджений народ, зокрема і український, не знайшов підтримки і розуміння в Лізі Націй. Український народ, наголошує С. Шелухін, “неодмінно повинен використати внутрішню силу права, він має свої права, повинен на них звернути увагу і оснований всюди свої домагання на внутрішній силі права” [23, с.6].

Україна, як і більшість держав пострадянського простору, стала на шлях формування правової держави. Цей процес відповідає принципам верховенства права в усіх сферах суспільного життя, підзаконності державної влади, захисту державою природних прав людини, взаємної відповідальності держави і особи тощо. Проте його перебіг сповільнюється нав'язаною впродовж десятиліть практикою радянської правової науки, де право розглядалось як простий інструмент державної влади. На сучасному етапі формування правової держави є загальноосвітньою тенденцією, це – вища форма державного життя, яке виробило людство.

Внутрішня консолідація українського народу, наголошує С.Шелухін, є неможливою без встановлення єдиної національної Церкви. Він добре усвідомлював: український народ – це народ глибоко віруючий. За тих умов Церква мала великий вплив на державне життя України.

Політики часто використовують релігію для реалізації власних ганебних цілей: панування одного народу над іншим та нищення його духовної культури. Тому, підкреслює С.Шелухін, релігійні інтереси “відіграють величезну роль в справах свободи нації, бо церковні інтереси – се інтереси свободи, духовної культури, моралі, совісті, незалежності” [ф.3695, оп.1, спр.62, арк.2]. Єдиний спосіб для нації захистити власні інтереси та дати опір ворожим зазіханням – це незалежити релігійні справи України так, щоб “вони були свободними од чийого б не було втручання і впливу з боку” [ф.3695, оп.1, спр.62, арк.249].

В своїх наукових працях вчений звертається до витоків зародження та розвитку Церкви, намагаючись показати відмінності між Українською національною, Візантійською і Римською Церквами. Кожна народність, наголошує він, має власну релігію, яка відповідає антропологічним особливостям та її історичному етногенезу [20].

Історично склалось, зазначає С. Шелухін, що Україна стоїть між “двома Папами – римським і московським”. Кожний з них, дбаючи про задоволення власних інтересів, пропонує і нав'язує свою унію, щоб нищити Українську Церкву та взяти церковні справи в свої руки [14]. Релігія – це сфера совісті, моралі, свободи, вона не повинна виступати знаряддям політичної гри. На жаль, ні Москва, ні Рим цього не усвідомлювали. Політика росіян та зрусифікованих людей, констатує він, руйнує нашу Церкву через їхнє “політиканство та по своїх великоруських відношеннях до релігії і русифікаторських відношеннях до українського відродження і життя” [20]. Вони, на відміну від українців, характеризуються чітким слідуванням до тексту Святого письма незалежно від його змісту, байдужістю до релігійної думки і сприйманням обряду за саму віру.

Ще в гіршому становищі, доводить С. Шелухін, перебували релігійні справи в Галичині: “Уніатська церква в Галичині взагалі відіграла і відіграє величезну роль і в обезличенні галичан, і в відірваності їх від Української нації” [ф.3695, оп.1, спр.62, арк.19]. Уніатство – це нова система пропаганди папської влади на православних територіях, введена в 1215 році, а також заміна релігії політикою, що є руйнівним і шкідливим для української державності [18]. Польща, перебуваючи в союзі з Римом, констатує вчений, намагалася повністю керувати церковно-релігійними інтересами українського народу, “позбавити його і в цім свободи, а через залежне духовенство порабощати папству нарід” [22, с.44].

Шукаючи вихід з релігійної кризи, С. Шелухін наголошує: в церковно-релігійних справах ми повинні позбутися чужонаціональних впливів, метою яких є нищення української нації. Релігія і Церква будуть задовольняти духовні потреби лише тоді, якщо вони будуть національними [21, с.36]. Розуміючи величезну роль церкви в національно-визвольному русі 1917 – 1920 рр., він неодноразово наголошував на тому, що потрібно підтримати власну Національну Церкву для пришвидшення відновлення та зміцнення української державності.

Аналізуючи історичні факти та власний державотворчий досвід, С. Шелухін наголошував на необхідності зміцнення Української автокефальної православної церкви, яка символізує собою самостійність і свободу української нації, підтримує вищі духовні інтереси, мораль, мир, правду, які спрямовані на організацію держави для задоволення благоустрою нації [ф.3695, оп.1, спр.62, арк.250].

Переїхавши в 1918 році до Одеси до Києва, він брав активну участь в боротьбі за Українську автокефальну церкву. Ним був запропонований Закон про Церкву, який було прийнято 1 січня 1918 року. Під час більшовицької окупації його було визнано недійсним, а прихильників автокефалії переслідували і знищували фізично [16]. Проте С. Шелухін з глибоким розчаруванням зазначає, що справа Української автокефальної православної церкви пройшла осторонь тогочасної політичної еліти, яка сама не усвідомлювала державної ваги цього питання.

На його думку, наш національний дух вимагає, щоб Церква в Україні була соборною, апостольською, демократичною, виборною, а не автократичною і монархічною [10]. Ми повинні відновити власну Церкву, не залежну ні від Риму, ні від Москви. Базові засади Української автокефальної православної церкви сприятимуть соборності української нації та консолідації українського народу в єдину національну силу. Така Церква є “народна і національна, служить сама собі і не може бути нічим чужим зняряддям” [ф.3694, оп.1, спр.201, арк.41].

Сьогодні роль Церкви в державному житті України і надалі залишається доволі значною. Позитивний перебіг державотворчих процесів багато в чому залежить від її позиції. Релігія може відігравати не лише консолідуючу роль, а й бути джерелом конфліктів серед населення із застосуванням сили. Якщо на початку 90-х років в Україні налічувалось понад тисячу “гарячих точок”, де відбувалось жорстке міжрелігійне протистояння, то нинішню ситуацію у релігійному житті України можна вважати стабільнішою. Це, своєю чергою, дає можливість покращуватись якісним параметрам релігійного середовища. Насамперед, Церква повинна відстоювати національні інтереси держави та відігравати консолідуючу роль у формуванні українського суспільства в одне ціле [1].

Великої шкоди, на думку С. Шелухіна, національно-визвольним змаганням українського народу за незалежність завдала галицька інтелігенція, яка “претендувала на гегемонію і винуватила других в розбитті Соборності” [17]. Вона постійно відхиляла можливість існування єдиної української нації і ніяк не могла позбутися ідеї про національний антагонізм. Вчений дійшов висновку, що “галицька інтелігенція перед фактами історії і життя не здала іспиту на виправдання своїх претензій проти Наддніпрянців” [17]. Своїми діями провідні діячі Галичини гальмували рух до Соборності нації, ставлячи український народ у безвихідне становище. З власного досвіду С. Шелухін згадує випадок, який стався під час Паризької мирної конференції. Тоді такі члени делегації УНР, як С. Томашівський та В. Панейко, скориставшись своїм становищем, таємно від інших членів делегації утворили в Парижі так зване Галицьке бюро. Згодом з’ясувалось, що вони розсилали власні дипломатичні ноти представникам різних держав, в яких йшлося лише про Галичину, відлучену від України. Внаслідок такої самодіяльності делегацію від незалежної України визнали недійсною, а Рада послів постановила розглянути питання Галичини окремо [18]. У такому разі доцільно прислухатись до слів колишнього міського голови Львова, а нині заступника голови Народного руху України В. Куйбіди: “Переважна більшість східняків – це патріоти, які ідентифікують себе з цією державою. Своє майбутнє вони бачать у незалежній Україні. Хоч переважно ці люди послуговуються російською мовою та мислять вони по-українськи” [4].

Висновки. С. Шелухін закликав українську націю подолати всі протиріччя, “відкинути геть всі помилки, нищити все, що руйнує соборність, і переводить в життя все, що творить національну єдність та соборність” [18]. Український народ повинен намагатися досягти національної єдності в своїх прагненнях до відбудови та зміцнення власної державності.

Як зазначає Я. Грицак, доктор історичних наук, директор Інституту історичних досліджень Львівського національного університету ім. Івана Франка, за результатами різних соціологічних досліджень, сьогодні прірва між сходом і заходом України меншає. Проте парадокс української ситуації полягає в тому, що реально прірва зменшується, а в головах вона зростає. Чимало інтелектуалів і політиків стверджує: “Схід є схід, захід є захід, і їм ніколи не зустрінуться”. У такому разі науковець влучно зауважив, що “добра політика – це вміння шукати союзників і знаходити компроміси” [8]. Український народ повинен навчитись долати існуючі непорозуміння, одностайно відбудовувати та зміцнювати власну державу, бо, в іншому випадку, соборність буде лише порожньою фразою.

У 1991 році дев’яносто відсотків населення України проголосувало за незалежність нашої держави. Це є незаперечним доказом цього, що поділ “схід – захід”, швидше за все, не реальність, а добре продуманий політичний міф, який впродовж десятиліть маніпулює українцями, є основною перешкодою в їхніх намаганнях відбудувати українську державність з високим рівнем економічного, політичного та культурно-соціального розвитку. Лише за умови консолідації в єдине всіх національних сил ми зможемо досягти поставлених перед собою цілей, забезпечити добробут та процвітання української нації.

Висвітлені аспекти української національної ідеї **в перспективі** вимагають подальших наукових досліджень. Безумовно, ідеї наукової спадщини вченого можуть бути успішно використаними під час розв'язання складних політичних і соціальних завдань, що стоять перед Україною на сучасному етапі державотворення.

ЛІТЕРАТУРА

1. В Україні – жодного міжконфесійного конфлікту! // *Експрес*. – 2003. – 8 лютого.
2. Довідник з історії України. – К.: Генеза, 2001. – 1135 с.
3. Дорошенко Д. *Історія України 1917 – 1923 рр.* – Ужгород: накладом Осипа Цюпки, 1930. – Т.2. – 424 с.
4. Куйбіда В. “На сході України панують апатія, страх і невіра у власні сили” // *Високий Замок*. – 2003. – 9 грудня.
5. Мала енциклопедія етнодержавознавства. – К.: Генеза, 2002. – 942 с.
6. Никанорова О. Національна ідея згуртовує націю // *Соціум*. – 2002. – 17 травня.
7. Потульницький В. *Історія української політології (Концепції державності в українській зарубіжній історико-політичній науці)*. – К.: Либідь, 2000. – 232 с.
8. Пукіш І. “Зараз нема такого поділу: це москаль, це западенець” // *Високий замок*. – 2003. – 23 січня.
9. Хід ювілею С.Шелухина // *Дзвони*. – Львів, 1934. – Ч.3. – с. 118 – 120.
10. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України.
11. Шелухин С. Державна мова на Україні // *Нова Рада*. – 1918. – 8 вересня.
12. Шелухин С. Державна мова на Україні // *Нова Рада*. – 1918. – 11 вересня.
13. Шелухин С. Державна українська мова // *Нова Рада*. – 1918. – 25 вересня.
14. Шелухин С. Московська церковність і українська церква // *Нова Рада*. – 1918. – 20 листопада.
15. Шелухин С. Про державну мову // *Нова Рада*. – 1918. – 24 вересня.
16. Шелухин С. Радісні явища // *Український Голос*. – 1925. – 12 серпня.
17. Шелухин С. Старі болячки // *Український Голос*. – 1925. – 11 лютого.
18. Шелухин С. Старі болячки // *Український Голос*. – 1925. – 18 лютого.
19. Шелухин С. Судові фортеці реакції та контрреволюції // *Нова Рада*. – 1917. – 17 жовтня.
20. Шелухин С. Церковний собор на Україні // *Нова Рада*. – 1918. – 3 листопада.
21. Шелухин С. Виступ в студентському домі в Празі // *Студентський вісник*. – Прага, 1926. – Річник VI. – Ч.1. – с.36.
22. Шелухин С. Додаткові лекції до курсу “Історія українського народу”. – Прага: Український Робітник, 1932. – 74 с.
23. Шелухин С. Україна – назва нашої землі з найдавніших часів. – Дрогобич: Бескид, 1992. – 249 с.